

ВДОБРАЖЕННЯ ДОСВІДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У ПОСТАНОВКАХ ТЕАТРІВ ЛЯЛЬОК УКРАЇНИ 2022-2023 РОКІВ

Шукіна Юлія

Досвід російсько-української війни знайшов виявлення як у нових постановках українських театрів ляльок, так і в тенденції перекладання російськомовними театрами вистав поточного репертуару українською мовою (зокрема, Харківський академічний театр ляльок ім. В.А. Афанасьєва, Одеський академічний театр ляльок). У статті аналізуються вистави денного і вечірнього репертуару Львівського академічного театру естрадних мініатюр, Львівського академічного театру ляльок, Миколаївського театру ляльок, Кіровоградського Театру ляльок м. Кропивницький, Рівненського театру ляльок і Харківського театру ляльок ім. В. Афанасьєва, у яких в різний спосіб було переосмислено категорії війни, героїки, патріотичного виховання та театротерапії.

Ключові слова: театр ляльок України, російсько-українська війна, театр анімації, режисура, лялька театральна, сцена в укритті, театр як арт-терапія, антивоєнна сатира.

Обставини та специфіка розвитку українського театру в контексті російсько-української війни, що розпочалася у 2014 році, загострилися і модифікувалися внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. Метою цієї статті є систематизація досвіду оновлення репертуару театру ляльок України як складника театрального процесу. З огляду на актуальність та новачійність процесів, які аналізуються у статті, наразі не існує комплексних досліджень з цієї теми. Єдиним джерелом, в якому загально визначені риси цього періоду в українському театрі стала монографія С. Васильєва, І. Чужиної, О.Тукалевської та ін. [Васильєв, 2017]. У якості підґрунтя для наукових висновків слугували репортажі у періодиці, власні інтерв'ю з практиками театру, рецензії на вистави, а також дослідження українських та зарубіжних істориків та теоретиків театру.

Харківська школа театру ляльок від 1973 року у нині Харківському університеті мистецтв ім. І.П. Котляревського, надає студентам-лялькарям освітні кваліфікації «Актор театру ляльок» і «Режисер театру ляльок». Проте від 2005 року завідувач кафедри театру ляльок Євгеній Русабров змінив її назву на кафедру майстерності актора і режисури театру анімації.

Ця дефініція відображає розуміння видової специфіки театру у провідних європейських театрах та школах. Так, наприклад, відомий протягом 1940-1980-х як театр ляльок «Цендеріке» у столиці Румунії від 1990-х позиціонує себе як Tândărică Theatre of Animation [Вальтер, 2013]. Керівник театру К. Мокану розмірковує: «Швидкими кроками ми прощаємося з давньою концепцією, переконуємо нашу публіку різного віку, що ми є частиною великої сім'ї візуального театру. І далі ми служимо театру анімації, візуальному театру, театру танцю з лялькою, театру кабаре з лялькою» [Мокану, 2015]. Фахівці з театру цього виду в Польщі застосовують такий синонім ляльки як анімант [Ваикель, 2018]. У ХНУМ імені І.П. Котляревського оперують базовою авторською теорією театру анімації Євгенія Русаброва (2005), який вважав, що термін театр ляльок на початку XXI століття вже

не описує реальність, а дефініція театр анімації (з визначальною властивістю оживлення-одухотворення актором неживої матерії) дозволяє не підтасовувати під термін «театральна лялька» такі різномірні явища як театр тіней, рук, тантамаресок, предметів або їх симбіозу [Русабров, 2013].

Рис. 1. Євгеній Русабров

Від початку російсько-української війни у 2014 році втрати українських лялькарів мали регіональний характер – потрапили під окупацію Кримський, Луганський і Донецький театри ляльок. Лічені митці внаслідок російської агресії переїхали на підконтрольну Україні територію. Зокрема, очільник Луганського театру ляльок О. Кравчук, який здійснив у ньому постановку «Сон» за Т. Шевченком (до 200-річчя поета), повернувся до рідного Львова і очолив Театр «І люди, і ляльки». Режисер і художник Ніко Лапунов на знак протесту полишив Крим, працював у театрі ляльок Миколаєва, а нині є головним режисером Полтавського театру ляльок. Однак, етап повномасштабної війни 2022 року торкнувся всіх українських театрів. Багато з розташованих в зоні бойових дій колективів на довгий час вимушено припинили свою діяльність або змінили формат показу вистав. Постали проблеми з цілісністю приміщень. Через масовані обстріли середмість, зокрема, будівлі херсонського і харківського театрів ляльок зазнали часткових руйнувань. Події війни змусили театри переглянути власну мовну і репертуарну політику. Так, одеський, харківський та ін. колективи активно перекладають поточний репертуар українською мовою, у Харкові відмовилися від резонансних постановок вечірнього репертуару за творами російської класики, а Львівський академічний театр ляльок ухвалив зняти з репертуару вистави за творами російських та білоруських авторів. Театри постали перед викликами відсутності не лише бюджету на нові постановки, але навіть фонду заробітної плати. Значною проблемою став брак творчих кадрів (як у прифронтовому Миколаєві, так і у тилловому Житомирі колективи, що налічували по 12 акторів, зменшилися вдвічі – чоловіки пішли на фронт, акторки виїхали, а на їх ролі були введені ті, хто лишився у театрі).

Театри усіх без винятку регіонів України в цей період інтенсивно напрацювали нові формати комунікації з глядачем щодо посттравматичного досвіду російсько-української війни. Театри Сходу і Півдня ситуативно відкрили для себе

різні форми творчої колаборації з колективами на Заході країни: гастрольні виступи на сценах у тилкових регіонах, спільні постановки.

Аналізуючи репертуар українських театрів анімації напередодні лютого 2022 року, спостерігаємо у театрах Сходу, Півдня і навіть Заходу країни своєрідні пророцтва катастрофи та сплеск патріотичної тематики. Завдяки новачним сценографічним технологіям і масштабу узагальнень епічного історичного матеріалу сприймається ексклюзивним надбанням національного театру вистава Уляни Мороз і Яни Титаренко «Засвітне танго» (листопад 2022 р.) за романом Ю. Винничука у вечірньому репертуарі Львівського академічного театру ляльок. Сценографія Інеси Кульчицької до вистави є винахідливим трансформером. Образ старовинного міста, розтерзаного війнами та окупаціями, твориться акторами у живому плані, за допомогою тантамаресок, конструкцій і деструкцій образів з анімаційних пазлів просто на наших очах, за допомогою принципу диспропорції та складної світлової та мультимедійної партитур.

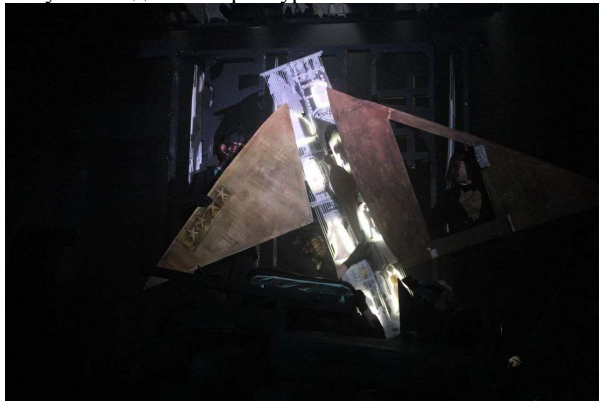

Рис. 2. Сцена з вистави «Засвітне танго»

У той самий час підвищена увага до патріотичного виховання дітей покликала до життя ефектну виставу в героїчному жанрі «Правдива козацька казка» за українськими казками, якими надихнувся автор п'єси Богдан Мельничук у театрі з міста Кропивницький (реж. Вікторія Ставр'яніді-Стогодюк, прем'єра відбулася до свята Дня Незалежності України 2022 р.) [У Кропивницькому..., 2021]. Склад вистави переважно чоловічий. У «Правдивій козацькій казці» лунають запальні бойові пісні (композиторка Юлія Карпенко), зокрема, гімн «Їхали козаки...». Ляльки Оксани Шарій є пласкісними та ілюструють персонажів, деякі з них мають виносні елементи на шарнірах, а загалом вони нагадують комплект паперових ляльок, яких дитина сама може розфарбувати та вирізати.

Повномасштабне вторгнення російської армії в Україну завадило випустити вже повністю підготовлену прем'єру «Матінка Кураж» (переклад Сергія Жадана, режисер Оксана Дмитрівська) Харківському театру ляльок. Вистава, тематично спрямована проти війни, що руйнує родину та особистість, мала стати першою в історії українського театру анімації постановкою за твором Б. Брехта.

У квітні 2022 року театри в містах, де не велися бойові дії, відновили свою діяльність. По всій країні митці вимушено експериментували з простором для

показу вистав, облаштування сцени в укритті. Зокрема, у Харкові театр ляльок кілька місяців до деокупації Харківської області Збройними Силами України (вересень 2022), показував вистави для дітей у переходах і на платформах метрополітену, а від травня 2023 року, у зв'язку з розпорядженням очільників військової адміністрації дирекція змушена була перенести покази вистав для дітей та дорослих на внутрішнє підвір'я. Ці обставини змусили спростити музично-акустичні рішення вистав, відмовитися від складних світлових партитур вистав, якими відома режисура О. Дмитрієвої.

Однією з новітніх тенденцій формату нових постановок театрів після повномасштабного вторгнення стала ретравматизація суспільного досвіду війни через патріотичні вистави-комедії. Текст вистави «Шмата, або Одного вечора в бомбосховищі» (прем'єра – 2 липня 2022 р.) утворився з колективних імпровізацій акторів Львівського академічного театру ляльок (літературна редакція Андрія Бондаренка). Режисерка Яна Титаренко обрала для вистави жанр чорної комедії з елементами стендапу. Як така лялька у виставі одна (маріонетковий песик у бомбосховищі), натомість всі персонажі (Сусідка, Студентка, Заробітчанин, Фіфа, Тероборонівець) зіграні у живому плані, проте з концентрованими у гримах та гротескових костюмах (в тому числі, з товщинками) рисами гротеску і являють собою актуальний театр сатиричних соціальних масок.

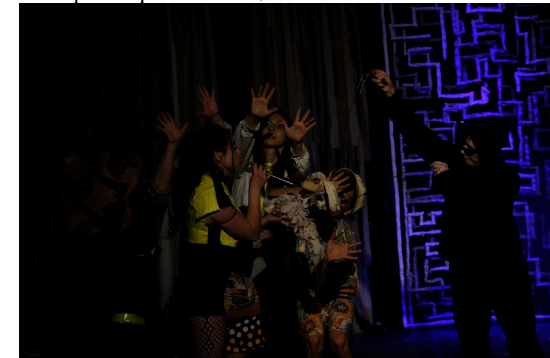

Рис. 3. Сцена з вистави «Шмата, або Одного вечора в бомбосховищі»

Виставу-плакат Львівського академічного театру естрадних мініатюр «І люди, і ляльки» «Козак Ось та москаль Ась» можна визначити як сатиричний огляд чотирьохсотрічної історії «братніх взаємин» українця та росіянина з поетично-філософськими акцентами. З маленької думи-казки письменника-освітянина початку ХХ століття Степана Васильченка авторці п'єси Надії Крат (вона також виступила режисеркою і однією з акторок вистави) вдалося витворити насичену алюзіями п'єсу, побудовану на культурних (та маскультних) цитатах. Вистава, безсумнівно, у специфіці жанру театру естрадних мініатюр: з елементами пародії, винахідливого та дотепного капустяника, з щедрим використанням пантоміми, танку, вокалу, колажним цитуванням знаково осоружних пісень радянського часу та творів класиків («І досі сниться: під горою...» Т. Шевченка) і сучасників (контент з соцмереж).

Створення п'єси та прем'єра цієї унікальної памфлетно-політичної вистави

відбулися у 2016 році – як відгук на події Революції Гідності, окупацію Криму та війну на Сході України. Одначе, після повномасштабного вторгнення росії до України авторський колектив створив нову редакцію вистави. Сценографія головної художниці театру Ельвіри Босович в плакатний спосіб обмальовує територію прикордоння. Мізансцени Н. Крат будувалися геометрично від прикордонного смугастого стовбура на авансцені, на якому згодом виник і шлагбаум. Обабіч межувального стовбура – дві оселі як дві реальності: «ізба» москаля і хата козака. Щоправда, за сюжетом, москаль одразу захоплює хату козака, і далі обидва мешкають по цей бік від кордону. Хати позначені мольбертами-столами зі стулками вікон, у які на початку почергово визирають виконавиці ролей, шаржовано задаючи сприйняття расеї та України. Ця інтродукція нагадує зачин радянських екранізацій російських казок – зі «сказительницею» у хустці. Н. Крат сатирично безжално відтворює портрет вузьколобої чухонки-расеї, її частівочні «дріботушки» під рефрен «яблущка», підступні зазіхання-наступи на сусідську територію та агресивні маршеві «настрої». Україна у виконанні Людмили Зборовської – широка, самодостатня, з опертям на базові внутрішні цінності. Вона і видивляється у віконце по-господарські, і крокує своєю землею плавно, а її рухи у танку-привітанні сусідці м'які, вправні й округлені.

Столи-мольберти і горизонталь шлагбауму слугують опертям для вивідних планшетних ляльок. При їх створенні Ельвіра Босович пофантазувала за мотивами антропології та психології українця і росіянина. Обидві акторки в образах батьківщини кожного з героїв виносять їх до глядача, наче матері – немовлят. Л. Зборовська керує кремезно-квадратним, яскраво пігментованим носієм козацького коду-оселеця Осем, Н. Крат – субтильним, вертлявим, на тоненьких ніжках (трохи не в кальсонах), шапці-вушанці та матроському «тельнику» пересічним здеградованим росіянином Асем. Мова козака ладна, з теплими промінчиками незлого гумору. Мова окупанта – інтонаційно нестійка (то напхнена пропагандою, то роздратовано-агресивна). Реквізит у виставі слугує вивільненню другого плану взаємин героїв. На «ізбі» – безальтернативна тарілка-гучномовець з одним каналом зв'язку – між владою та народом (для мешканців расеї, які звикли жити за наказом згори). На хаті – радіоприймач з антеною – і в цьому відчитується образ плюралізму суспільства, в якому кожен може дозволити собі налаштуватися на «власну» хвилю. З приходом у хату козака москаля, перше, що було зроблено окупантом – це заглушено вільний радіосигнал («а вот этого не нада»).

Рис. 4. Ляльки з вистави «Козак Ось та москаль Ась»

Вистава є фактично двомовною. Ось говорить і співає українською. Ась – мовою окупанта. Н. Крат вдалося намацати в образі росіянина зловісну правду

характеру: нищість, дріб'язковість, заздрість, пригнобленість, на тлі декларованої «присяги» у братньому сусідстві. На відміну від метушливої росіянки, українка статична і світиться внутрішнім світлом. Тут важливими є не кількість акторських пристосувань, а позиційність. Л. Зборовська грає Україну як сутність безконфліктну, з почуттям гумору, миролюбну аж до наївності. «Та з якого ж дива ти старший брат, скажи?» – це питання, поставлене з гідністю, стало ключовим у розумінні кількості стосунків архетипових героїв вистави. Людмила Зборовська наповнила виставу піснями цитатами у фонограмі та фольклорним співом наживо. У прологу в абсолютній тиші лунали позивні на радіохвилях: «Широка страна моя родная...» і «Як тебе не любити, Києве мій...». Глядачі оплесками зустрічають такий сучасний за саркастичним підтекстом рядок з хіту «Олімпіади-80»: «До свидання, мой ласковый миша, возвращайся в свой сказочный лес». Н. Крат і Л. Зборовська проклали музично-вокальний контрапункт України-не расеї. Одухотворений, народжений, здається, з сонячного сплетіння звук голосу персонажа Л. Зборовської принципово не міг скласти дуєт з некультурним відкритим звуком голосу героя Н. Крат. Знаковим у партитурі вистави стало і тренькання балалайки («расстроилась», – дотепно коментує нехитрий звук, який видобуває з примітивного інструменту, Надія Крат). Як і належить театрові естрадних мініатюр, згаданий номер – концертний шлягер для виступів у військових частинах ЗСУ або ТРО. Сороміцькі, глузливі на адресу України російські частівки просякнуті злобою окупанта і цілковито викривають його бездуховність та примітивність, а філософською кодою частівок стає спародійований та спалюваний окупантом священний текст Шевченківського «Заповіту» – ідеальний вияв сутності інформаційної війни расеї проти України, її зухвалої політики нівелювання самодостатньої культури українців.

Здається, єдиною вадою цієї вистави є фінал – на рівні драматургії він ніби і є, він світлий, проте сценічно не переконує. Ймовірно, проблема напряму пов'язана із поточним моментом взаємин козака і москаля – якщо війну не вдалося спинити за вісім років, то окремому маленькому театральному колективу розгадати цю головоломку складно. Вистава «Козак Ось і москаль Ась» сприймається глядачами емоційно. Переважно незнайомі один з одним люди в маленькій залі театру почувуються у буквальному сенсі слова родиною, єдиною спільнотою, перехоплюють погляди-оцінки одне одного і сміялися. Така далека від епічного пафосу вистава найповніше дає глядачам відчуття себе нацією.

До дня Соборності України Миколаївський академічний театр ляльок випустив прем'єру для малечі «Гуси-лебеді» за п'єсою Галини Гусарової. Ця постановка також відповідає тенденції видобування з канонічної народної казки гостроактуального мотиву боротьби України зі своїм ворогом – росією. Постановка стала дипломною для студента-лялькаря КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого Гліба Тюпіна. Разом з художницею зі Львова Єлизаветою Черкес режисер населив світ вистави не лише симпатичними героями (штокові ляльки), але й мілітаризованими образами ворогів-колаборантів. У витягнутих пропорціях крил та хвостів пласкісних ляльок гусей-лебедів відчитується образ російського повітряного винищувача. В анотації вистави зазначається: «У «Гусях-лебедях» проводиться паралель із тим, як всю свою історію Україна виборювала право на існування рідної мови, традицій, культури...» [Антонова, 2023].

Показовими для тенденції вистав терапевтичного напрямку, спрямованих на ретравматизацію дітей з громад переселенців, є постановки «Сцени в укритті» Рівненського театру ляльок. Дебютною для нової сцени театру стала вистава «Коти-біженці» в постановці Олени Ткачук (прем'єра – 21 травня 2022 року). У цієї вистави цілком документальна передісторія: київські драматургині Людмила Тимошенко і Марина Смілянець написали однойменну п'єсу в перші місяці після вторгнення, порятувавшись з дітьми та тваринами у Німеччині. В театрі так коментують сюжет вистави: «Історія розказує про чотирьох різних котів, котрі вимушені бігти від війни в Україні. В її основі – особисті переживання авторів, тому не випадково цю казку назвали "кототерапією для дорослих та дітей". "Коти-біженці" – не зовсім казка. Це надихаюча п'єса відрізняється зрозумілими характерами і наповнена як сумним, так і веселим» [«Коти-біженці», 2023]. У постановці за допомогою езопової мови відтворено актуальні архетипи кицьки-волонтерки, кицьки-інваліда у візку. Всі її події – ніби побачені очима головного героя, спантеличеного війною кошеняти. Образи у виставі створюються амбівалентно – як акторами у живому плані, з мінімальними штрихами котячого гриму та обручами з контурними вушками, так і за допомогою вивідних ляльок. Постановку «Коти-біженці» протягом минулого року театр грав на чисельних виїздах по рівненській області, у локальних громадах переселенців.

Рис. 5. Сцена з вистави «Коти-біженці»

Наприкінці квітня 2023 року у Рівненському театрі ляльок відбулася ще одна прем'єра – «Гусеня на валізах». Її поставила дипломниця КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого Катерина Лавринець. Вистава поділяється на три новели – історії трьох подорожуючих, авторства драматургів Катерини Пенькової, Лени Лягушонкової та Олега Михайлова. Динамічною декорацією слугують валізи, перетворюючись на: дім-фортецю, валізу-візочок, стіл або ліжко. Місце дії легко відчитується у зацикленій іграшковій залізниці, з локомотивом і вагончиками. К. Лавринець підреслює, що вистава є терапевтичною не лише для дітей-біженців: «Ми всі зараз біженці, ми втратили відчуття безпечного, мирного дому. Основна проблема, яку ми намагаємося проговорювати з глядачем – страху майбутнього. Страх полишити свій дім, сісти у потяг з однією валізою, страх потягу, який забере тебе з твого життя. Та, зрештою, героїня вистави знаходить в собі сили подолати страх і усвідомити, що цей потяг і є надією на світло, є потягом до перемоги»

[Лавринець, 2023]. Звичних ляльок у виставі нема. Актори створюють образи у живому плані, за допомогою театру рук і тіней, а ляльок (планшетних і рукавичкових) Наталія Гуріна свідомо зімпровізувала з тих речей, які найімовірніше могли опинитися у валізах переселенців. Зокрема, у «Гусеняті на валізах» є і лялька-в'язана шапка з бубоном, і лялька-шарф.

Рис. 6. Сцена з вистави «Гусеня на валізах»

У травні 2023 р. Харківський театр ляльок ім. В. Афанасьєва випустив прем'єру для дітей «Жираф Монс» за заснованою на реальних фактах з історії Харкова 1930-1940-х років і так само написаною в часі повномасштабної війни п'єсою О. Михайлова. Естетика вистави суцільно відображає біль режисерки О. Дмитрієвої та художника К. Зоркіна від зруйнованого війною Світу Дитинства.

Ще однією тенденцією репертуару театрів України в часі нинішньої війни є створення неоміфологічних поетичних вистав-притч. Протягом останнього півріччя головна режисерка Харківського театру ляльок ім. В. Афанасьєва О. Дмитрієва в тандемах із сценографами Н. Денисовою і К. Зоркіним двічі зверталася до поезії вертепу («Вертеп», 2022 та «Вертеп. Війна. Вірші», 2023) збагачуючи його релігійну семантику сучасними змістами й алюзіями та створюючи новітню міфологію незламного народу України перед навалюю московського Ірода, героїчних матерів і волхвів-волонтерів, з їх безцінними дарами, а також самобутньо витлумачуючи демонологічні образи вертепу: Ірода та Смерть.

Рис. 7. Сцена з вистави «Вертеп. Війна. Вірші».

Проаналізовані тенденції дозволяють зробити висновок, що український театр анімації є адаптивним, мобільним, креативним. Всупереч очікуванням ворога

деморалізувати і паралізувати мистецьке життя або змусити його оспівувати свій режим, театр анімації України є вільним, як ніколи згуртованим і патріотично налаштованим, без страху торує нові шляхи і робить розвідку боєм у нових умовах локацій, колаборацій, жанрів та сюжетів. В ході дослідження нами були виявлено наступні репертуарні тенденції театру анімації України часу війни: вистави-епічні рефлексії на війни та боротьбу українців минулих століть; терапевтичні вистави, що у казковій формі (герої – тварини) торкаються травматичного досвіду дитини під час нинішньої війни; сатира, чорна комедія, стендап, де ворог і власні страхи зображуються карикатурно; неоміфологічна притча про перемогу Добра над Злом.

Список літератури

1. Антонова О. До дня Соборності України! Прем'єра на виїзді! 2023. 20 січ. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1685479451866701&set=pcb.3028056164163569>
2. Васильєв С.Г., Чужинова І.Ю., Тукалевська О.О., Жила В.В., Соколенко Н.О., Салата О.О. Український театр: шлях до себе (Аналітично-соціологічне дослідження). Київ : Софія, 2017. 145 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/3986211/>
3. Вашкель Г. Театр ляльок у Польщі. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Театр: історія, теорія, практика : зб. наук. статей. Вип. 51. Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І. Котляревського. Харків : ХНУМ імені І.П. Котляревського, 2018. С. 164 – 179. URL: https://www.researchgate.net/publication/333781622_The_Puppet_Theatre_in_Poland
4. Лавринєць К. Інтерв'ю від 14 квітня 2023 р. Інтерв'ю брала Ю. Щукіна, м. Рівне, 2023. Архів авторки. 2 с.
5. Русабров Є. До визначення театру анімації. Євгеній Теодорович Русабров : творча спадщина і спогади сучасників. Зб. Харків : Колегіум. 2013. С. 54-57.
6. Театр Цендеріке у 70 років. Radio România Internațional. 2015. 21 листопада. URL: https://www.rri.ro/uk_uk/%D0%A2%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80_%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BA%D0%B5_%D1%83_70_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2-2537064
7. У Кропивницькому до величного свята відбулася прем'єра лялькарів. FOTOINFORM.NET, 2021, 25 серпня. URL: <http://fotoinform.net/news/novosti-na-ukrainskom-yazike/u-kropivnitskomu-do-velichnogo-svyata-vidbulasya-premra-lyalkariv.html>
8. «Коти-біженці». Офіційний сайт Рівненського академічного обласного театру ляльок. 2023. URL: <https://teatr.rv.ua/play/koti-bizhenci>
9. Valter Radu. Țândărică, World Encyclopaedia of Puppetry Arts. 2013. URL: <https://wepa.unima.org/en/tandarica/>

Shchukina Julia

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR EXPERIENCE REFLECTED IN THE PRODUCTIONS OF UKRAINIAN PUPPET THEATERS IN 2022-2023

Since 2014, Ukrainian theatre has been developing new formats of communication with the audience on the post-traumatic experience of the Russian-Ukrainian war. However, it was Russia's full-scale invasion of Ukraine in early 2022 that put theatres, including puppet theatres of Ukraine, in front of new challenges. Many of them, located in the war zone, were forced to cease their activities for a long time or change the format of their performances. Some theatre buildings have been damaged by enemy shells (in particular, the theatre in Kherson). Theatres in the East and South entered into situationally forced collaborations with theatres in the West.

The war experience is reflected in new productions by Ukrainian puppet theatres, in the actualisation of socially oriented productions from the beginning of the Russian-Ukrainian war, and in the way Russian-language theatres began to actively translate existing repertoire into Ukrainian

(in particular, Kharkiv and Odesa theatres).

The presentation will focus on the daytime and evening repertoire of the Lviv Academic Theatre of Variety Miniatures, Lviv Academic Puppet Theatre, Puppet Theatre from Kropyvnytskyi, Rivne Puppet Theatre, and Kharkiv V. Afanasiev Puppet Theatre which reinterpret the categories of war, heroism, and patriotic education in different ways.

Keywords – *Ukrainian Puppet Theatre, Russian-Ukrainian War, theater of animation, directing, Puppet, scene in shelter, theater as art therapy, anti-war satire.*

References

1. Antonova, O. 2023. 20 Jan. *To the Day of the Assembly of Ukraine! Premiere on the road!*: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1685479451866701&set=pcb.3028056164163569>
2. Vasylyjev, S., Chuzhinova, S., Tukalevska, O., Zhila, V., Sokolenko, N., Salata, O. 2017. *Ukrainian theater: the path to self (Analytical and sociological study)*. Kyiv, Sofia, 145 p. <https://www.twirpx.com/file/3986211/>
3. Vashkel, H. 2018. «The Puppet Theatre in Poland. Problems of the interaction of art, pedagogy and the theory and practice of education»/ *Theater: history, theory, practice*. Vol. 51. Kharkiv, 2018. Pp. 164 – 179. https://www.researchgate.net/publication/333781622_The_Puppet_Theatre_in_Poland
4. Lavrynetc, K. 2023. 14 Apr. *Interview by Yu. Shchukina*, Rivne. Autor's archive. 2 p.
5. Roosabrov, Ye. 2013. «To define the theater of animation»/ Yevgeny Teodorovitch Roosabrov : creative heritage and memories of contemporaries. Kharkiv, Collegium. Pp. 54-57.
6. The Theatre Țândărică's 70 years. Radio România Internațional. 2015. 21 Nov. https://www.rri.ro/en_gb/tandarica_theater_on_its_70th_anniversary-2537469
7. The premiere of puppeteers took place in Kropyvnytskyi before the grand holiday. 2021. 25 Aug. FOTOINFORM.NET, <http://fotoinform.net/news/novosti-na-ukrainskom-yazike/u-kropivnitskomu-do-velichnogo-svyata-vidbulasya-premra-lyalkariv.html>
8. «Refugee cats». 2023. The official website of the Rivne Academic Regional Puppet Theater. URL: <https://teatr.rv.ua/play/koti-bizhenci>
9. Valter, Radu. 2013. Țândărică, World Encyclopaedia of Puppetry Arts. <https://wepa.unima.org/en/tandarica/>

Стаття надішла до редакції 26 липня 2023